

Collegial-Tidende

for

Danmark og Norge.

Med kongeligt allernaabigt Privilegium.

Nr. 48. Den 1 December 1798.

Forgivning.

Hs. Majestæt har, ved Resolution af 21 dennes, befalet, at de Lensmænd i Norge, hos hvilke Maanedesringene ere bestemte at holdes for et vist Distrikt, skulle, for hver Gang et saadant Ring holdes i deres Huse, nyde en Gøtgjærelse af 2 Rdlr., ligesom der betales for en Extra-Ret, og at denne ringe Udgift skal lignedes paa Amtet, iblant de øvrige uvisse Omkostninger, som aarligem reparerer. Denne allerhøieste Befaling er ved Plakat fra det danske Cancellie, under Gaars Dato, bekendtgjort til almindelig Efterretning.

Justits sag.

Ved Hjemtingsdom, af 12 April d. A., er Nigen Mathilda Marie Pedersdatter af Ringsted, for begaaet Mord paa hendes Madmoder, Degne-Eken, Gunild Staal, samt derefter forøvet Tyveri, tilfunden at have for-

forbrudt sit Liv, og hendes høire Haand afhugges med en Øre og siden Hovedet, hvorefter Legemet af Natmanden at lægges paa Steile, og Hovedet tilligemed Haanden derefter at fæstes paa en Stage oven over Legemet; desuden af Skarpretteren at knibes med gloende Tænger, uden for Huset, hvor Mordet er begaaet, samt paa Byens Torv og tilsidst paa Ketterstedet, saa og af de stjaalne Penge, 20 Rdlr., hvoraf de 9 ere tilbagekomne, betale Gjæld 11 Rdlr. Det Samme fastsætter Landstingsdommen af 25 April næstefter, med Tillæg, at hun bør have sin Hovedlod og Jord, om hun nogen er eiende, til Kongen forbrudt, samt erstatte de paa hendes Forsøgning og Baretægt, samt Eksekution medgangne Omkostninger. Ved Høiesterets-Dom af 27 August sidstleden er hun tilfunden at miste sin Hals og hendes Hoved at sættes paa en Stage, samt at have sin Hovedlod og Jord, om hun nogen er eiende, forbrudt, og, i Henseende til Erstatningen af det bortstjaalne og Omkostningerne, Landstingsdommen at staae ved Magt. Efter den fra Høiesteret indkomne Beretning, har denne Sag i det Væsentlige været forbunden med følgende Omstændigheder. Degne-Enken, Sunild Staal, der var i Huset hos en Majorinde Kohden i Ringsted, fandtes om Morgenens d. 14 Mai f. A. liggende død paa Gulvet i sit Sovestue, svømmende i sit Blod. Ved den, samme Dag, holdte Synsforretning, og den, tre Dage efter, foretagne Obduktions-Forretning, fandtes et Saar

for paa Halsen af 6 Tommers Størrelse, i Panden en Kontusion, hvorved et Stykke af Pandebenet, af Hovedfalten og af Tindingbenet var slaget i Stykker, og indtrykket i Hjernen. Denne Kontusion og Halsens Overstjærrelse indtil Halsvirklerne, erklære Obducenterne for Årsag til Enkens Død, der tydeligen ei kan have været Selvmord. Delinqventinden, som i Begyndelsen nægtede at vide noget om dette Mord, tilstod siden for Retten, den 18 Mai, at have begaaet det med en Øre, med hvilken hun om Morgenens Kl. 5½, da hun skulde have gaaet ud i Byen for Fru Rohden, gav Enken, der laae i Sengen og sov, nogle Slag i Hovedet, hvorefter hun siden trak hende ud af Sengen paa Gulvet, og med en Kniv, som hun hentede i Kjøkkenet, skar Halsen over paa Hende. Hun forklarede, at ingen var Medvider eller Deeltager med hende i dette Mord, samt at hun, efterat Mordet var begaaet, havde taget 20 Rdlr. af den Dræbtes Dragkiste, af hvilke de 9 ere tilbageleverede, da hun havde med de øvrige afbetalt nogen Gjeld, som havde foranlediget hende til at begaae Mordet. Denne Gjeld, som Delinqventinden havde paadraget sig, var gjort, for igjen at laane Fru Rohdens Son, afskediget Lieutenant H. E. Rohden, og Pengene af ham bekomne, dog uden at han vidste, de vare laante, da hun foregav, selv at eie dem. Den 21 Mai næstefter gjorde hun for Retten en ganske anden Forklaring om Bevæggrunden til Mordet, da hun fore-

gav,

gav, af nysnævnte Røhden at være overtalt til det, under Løfte, at han vilde ægte hende, samt med Tillæg, at han ei kunde lide Enken Mad. Staal. Han skal derfor Søndag Morgen have indtaget et Brakmiddel, hvorved hans Moder skulde hjælpe ham, paa det at Delinqventinden imidlertid kunde faae Leilighed at iværksætte det aftalte Mord, hvortil han havde raadet hende, at betjene sig af Øren, til at slaae hende for Panden, og af en Kniv, til at overskjære hende Struben, for at det kunde faae Ansæelse af Selvmord. Da hun Mandag Aften beklagede sig for Røhden over, at Mordet ei kunde skjules, raadede han hende, efter hendes Udsagn, at nægte det altsammen, da hun kunde frie sig med sin Eed. Denne Forklaring, som hun sagde først at have holdt tilbage, fordi hun havde lovet Røhden at tie dermed, gjentog hun siden flere Gange for Retten, med Angivelse af de specielle Omstændigheder derved. Den 10 Novbr. forklarede Delinqventinden, at Røhden tidligere havde haft Deel i Mordet, ved at slaae den Dræbte i Hovedet med Øren, hvilket var gaaet saaledes til: Da hun den Morgen, Mordet blev begaaet, var kommen over til Røhden, og havde tilkjendegivet ham, at hun ei kunde begaae det, gik hun over i Kjøkkenet, men Røhden kom halv paaklædt strax bag efter hende, tog Øren, som stod ved Skorstenen, og gik derpaa ind til Delinqventinden, og slog Enken i Hovedet med Øren, samt sagde, at Tilstalte, som imidlertid stod ved

Raffelovnen, skulde skjære Halsen over paa hende, paa det at det kunde lade, som havde hun selv gjort det. Aarsagen, hvorfor hun ei før havde aabenbaret dette, har efter hendes Sigende været, at hun havde givet Røhden sit Løfte med Eed derpaa. Det selvsamme har hun og, den 19 og 20 Mai s. A., udsagt for Vidnet Karen Kristoffers Datter, der talede med hende i hendes Arrest, hvilket to Vidner fuldkomment bestræke. Lieutenant Røhden har imidlertid bestandigen modsagt disse Delinquentindens Forklaringer, og benægtet enten at have haft nogen Deel i eller været vidende om det paa Enken begaaede Mord, hvorfor han ogsaa, da intet Beviis mod ham er tilveiebragt, for Aftors videre Tiltale er frifunden. Hans Benægtelse understøttes af hans Moders beedigede Forklaring, at hun hele Morgenens var hos ham, og at han ikke var ude af sit Kammer, førend Mordet var begaaet. Dog bestrækkes Delinquentindens Forklaring, hvad hendes Udsagn mod Røhden angaaer, deels ved disse Forklaringers Omstændelighed, deels og ved Røhdens hele Forhold, af hvilket følgende Omstændigheder anføres: Røhden tilstaaer selv at have baaret Godhed for Delinquentinden, men nægter at have villet ægte hende, eller at have haft saadan Omgang med hende, at hun deraf kunde være frugtsommelig, hvilket hun i Begyndelsen af Sagen formodede ved ham at være. Han tilstaaer og, at have talt om, at fæste Gaard paa Lovensborg-Gods, hvortil Delinquentinden har sagt, han

Han vilde bruge de Penge, de kunde faae efter Mad. Staal. Han har ofte laant Penge af Delinquentinden, med Løfte at betale dem igjen, naar han kom paa Veiarbejdet Sommeren efter, og, i de Dage Mordet blev begaaet, fik han 9 Mark af hende. Det er ved Vidner gotgjort, deels at han var forbittret paa Madam Staal, deels og at han, den Dag Mordet blev begaaet, var nedslagen, og Natten efter Mordet opvaagnede i Urolighed, hvortil han angav som Aarsag, at han syntes Mad. Staal stod for ham. Ligeledes skrev han nogle Dage efter til sin Moder, at han var urolig i sit Sind over det ulykkelige Mord, og bad at faae at vide, hvorledes alting løb af, og Dagen efter Mordet saaes han af to Vidner at tale med Delinquentinden, som græd og som han søgte at berolige.

Efter at denne Sag med alle sine Omstændigheder, under 2 Novbr. d. A., har været Hs. Majestæt foredraget fra det danske Cancellie, har Høistamme, den 7 næstefter, stadfæstet den af Høiesteret fældede Dom, og tillige fundet sig befølet til at befale, at den Mistænkte, der i Henseende til denne Sag hører paa ovennævnte Lieutenant Rohden, skal tilkjendegives det Kollegium, under hvilket han henhører.

Blandede Efterretninger.

Iblant de flere offentlige Bygninger, som ved den Kjøbenhavn i Aaret 1795 overgangne Ildbrand bleve

adelagte, var ogsaa det her i Staden værende civile Arresthuus, under Navn af Slutteriet.

Endskjønt der strax blev i Fængsel-Bygningen, Stokhuset kaldet, gjort fornøden Indretning til at opbevare dem, som før vare fængslede i Slutteriet, saa har dog denne Foranstaltning ikke gjort et nyt Arresthuus undværligt.

Kjøbenhavns Magistrat har derfor adskillige Gange anholdt om Hs. Majestæts Resolution, hvad enten det civile Arresthuus igjen skulde opbygges, eller et nyt paa et andet Sted indrettes.

Men derpaa har hidtil ei kunnet falde nogen endelig Resolution, efterdi Bestemmelsen heraf staaer i Sammenhæng med et Forslag, hvorefter det afbrændte Slot skulde istandsættes, til Brug for adskillige af de her i Staden værende Dikasterier og offentlige Indretninger, samt de rummelige og lustige Slotskjeldere i saa Fald for en Deel indrettes til Arrest.

Allerede for lang Tid siden er Professor Harsdorph, igjennem det kongelige Rentekammer, besejlet, at udarbejde en Plan til denne Aavendelse af det afbrændte Slot, men deels har hans svage Helbred og deels mange andre Forretninger, hvoriblant en ny Plan til Marmor-Kirkens Opbyggelse, der var meget mindre kostbar end den gamle, hidindtil hindret ham i at opfylde den ham i Henseende til Slottet givne Befaling.

Paa

Paa Kjøbenhavns Magistrats iøjentagne Forspørgsel, om Staden's civile Arresthuses Opbyggelse skal finde Sted, er fornævnte Magistrat derfor, under 15 dennes, fra Cancelliet bleven tilmældet, at de foransførte Marsager endnu gjøre det umuligt, herom at udvirke nogen endelig Resolution, men at der, efter Kammerets Mældende, er derfra gjort Erindring angaaende den omhandlede Plans Udarbeidelse det snarreste muligt.

Fra Amtmanden over Stavanger Amt er til det danske Cancellie indberettet følgende Tildragelse, oplyst af de indsendte Dokumenter. Da Lougren, Dragon, ført af den franske Korsør-Kapitain, Charles Liard, d. 12 Oktober sidstleden, skulde indløses igjennem Nyes Sund til Egersund af Løtserne Karsten Salomonsen Schadberg, Ole Schadberg og Rasmus Erichsen Schadberg, stødte Skibet i Svainingen paa Tjeldet og fik deraf et Tryk. Kapitainen greb i sin Forbittrelse derover i Lommen, tog en Pistol op, og affyrede den mod Karsten Schadberg, hvorved denne fik et stort Hagl eller en lille Kugle indfædt gennem sin venstre Kind. I de derover holdte Forhører har Kapitain Liard tilstaaet denne sin Brøde, men tillige erklæret, at det ingenlunde var hans Hensigt at beskadige, men kun at true Løtseren. Han havde, efter hans Forklaring, haft tvende Pistoler hos sig, den ene ladt, den anden ikke; men i sin Overilelse havde han taget Feil og mod sin Villie brugt den ladte.

Da

Da Recvirenterne hver for sig havde opgivet Sagens Sammenhæng, forl øte de sig paa følgende Maade:

1) Kapitain Liard skulde betale til Karsten Schadberg for den ham tilføiede Skade 200 Rdlr., og ansvare alle de Udgifter, som maatte medgaae til hans Hælbredelse; og

2) skulde de begge frafalde al videre Tiltale til hinanden, Til Udbelelse mellem de Fattige i Egersund, har Kapitain Liard af sig selv skjenket 20 Rdlr. i Anledning af denne Tildragelse. Paa ovennævnte Amtmands Forspørgsel, denne Sag angaaende, har Cancelliet, under 17 d. M., svaret: at, da det Løtsen tilføiede Saar af Studdet, efter Kirurgens mældende i det optagne Forhør, aldeles ikke er dødeligt, kan Sagen bortfalde, og forblive ved det indgaaede Forlig.

I Henhold til den Beretning, som findes i denne Tidendes 25de No., angaaende Ildbranden d. 5 Juni 1795, troe Udgiiverne sig pligtige, at meddele følgende igjennem Admiralitets- og Kommissariats-Kollegiet, under 16 November sidstleden i denne Sag faldne kongelige Resolution, saaledes lydende:

”Vi have ladet os denne vort Collegii allerunderdanigste Forestilling omstandeligt foredrage, og som vi deraf allernaadigst have erfaret, at Kommandør Kierulf har, som Holmens Over-Equipagemester, ved den i Aaret 1795 paa Holmen opkomne Ild-

"Ilsbebrand, opfyldt sine Pligter, og iagttaget alt
 "det, som af ham, efter Omstændighederne, kunde
 "fordres: saa ville vi, at bemældte Kommandør Kier-
 "ulf skal tilkjendegives dette; ligeledes det danske Can-
 "cellie, i Anledning af Vor, igjennem bemældte Can-
 "cellie ergangne allernaadigste Resolution, af 6 Juni
 "dette Aar."

I Anledning af en, fra en Sognesfogeds Enke, ind-
 kommen Ansøgning, hvori hun yttreer, at hendes yng-
 ste Søn forestaaer hendes afdøde Mand's Embede paa
 hendes Begne, har Cancelliet, under 17 Novbr., til-
 frevet Amtmanden over Nyborg og Tranekær Amt, at
 Kvinde ei bør beskikkes til Sognesfoged.

For Cancelliet er fremsat det Spørgsmaal: om en
 Præste-Enke kan overlade til en anden sin Rettighed til
 Enke-Sædet, og, naar der ere tvende Enker paa eet
 Kald, om da nogen af dem har Ret til at bortforpagte
 til tredie Mand bemældte Enkesæde, naar de ikke selv
 ville behoe det? I Anledning heraf har bemældte Kol-
 legium, under 17 Novbr., tilfrevet Stiftamtmanden
 og Biskoppen over Nalborg Stift, at naar en Præste-
 Enke ikke beboer, eller vil behoe Enkesædet, bør hun,
 efter samme Kollegii Mening, betragtes, som om hun
 ikke levede, dog alene saavidt hendes Beboelses-Ret an-
 gaaer, og sølgelig har Stedets Præst Ret til at dispo-
 nere over Enkesædet, samt dets Udsbrug og Indtægt,
 paa den i Reskriptet af 11 Febr. 1791, under No. 4,

ansforte Maade*), indtil den vedkommende Præste-Enke maatte vorde findet at behoe Gaarden, og derom eet Aar i Forveien meddeler ham skriftlig Underretning.

Efter Forestilling fra den angaaende Brandvæsenets bedre Indretning nedsatte Kommission, har Cancelliet, under 23 Novbr., tilskrevet Kjøbenhavns Magistrat ved en Plakat, at tilholde alle Gaard- og Huus-Eiere, at naar de bygge, eller ved deres Bygninger enten ud til Gaden, indvendigt i Gaarden, eller imod Naboerne, for Fremtiden foretage nogen Forandring, skal saadant strax anmeldes for Stads-Konduktøren, og, i Tilfælde at dette forsømmes, skal saavel Bygherren, som den Haandværker, der har gjort Arbeidet, derfor ved Politi-Retten tiltales og straffes med Bøder, som for andre Forsæller imod Bygnings-Ordningerne. I Henseende til Udgifterne ved disse Forandrings Indtegnelse paa Brandkarterne, da bor Stads-Konduktøren ikke tilstaaes nogen særskildt Betaling, for at antyde de Bygnings-Forandringer, som under Brand-Karternes nu forehavende Forfærdigelse maatte foresalde, da det, naar de ere færdige, nærmere skal blive bestemt, hvorledes med Betalingen i denne Henseende skal forholdes.

Arrestforvarer Nieber, ved Blaa-Taarn, har foreslaaet: at Arrestanterne sammesteds maatte, at

*) Dette Reskript tillader bemældte Enke-Sædes Dyrettelse.

at betages den med deres Arrest forbundne Lediggang, deels for at kunne fortjene noget over den dem tilstaaede Underholdnings-Hjelp, tillades at plukke Tongvark.

Dette Forslag har Cancelliet, ved Skrivelse til Amtmanden over Kjøbenhavns Amt, af 24 dennes, bifaldet, dog saaledes, at Arbeidet ikke maa foretages, uden ved Dagens Lys, hvilket Arrestforvareren er forpligtet til at vaage over, og Birkedommen skal have Tilsyn med.

Da det Spørgsmaal er fremsat for Cancelliet: om Sognesogder og Lægdsmand have Hjemmel i Anordningerne til at unddrage sig fra at bidrage til Hegnsholdelse om Skolehusets Jordlodder? Saa har bemældte Kollegium i den Anledning, under 24 Novbr. d. A., tilskrevet samtlige Øvrigheder i Danmark, at, efter dets Mening, bør saavel Sognesogderne som Lægdsmandene, efter Forordningerne af 20 Juni 1788 og 11 Novbr. 1791, være fritagne for Hegnsholdelse om Skolehusets Jordlodder.

Naalemagerlaugets Laugs-Artikler, af 3 Februar 1755, forbyde i den 6 s Mesterne, at antage nogen i Lære som Dreng, der ikke er født her i Landet.

Paa Grund heraf har bemældte Laug nægtet at antage en Dreng, der er svensk af Fødsel, i Lære, naagtet han allerede har gjort Fremgang i Professionen. I den

den Anledning have Vedkommende, paa Drengens Begæ-
ne, indgivet Ansøgning, denne Sag betræffende, til
Hs. Majestæt, som derpaa, ved Reskript til Kjøben-
havns Magistrat, af Gaars Dato, har ophævet det i
bemældte s gjorte Forbud mod fremmede Drenges Ind-
skriving, saa at det herefter ikke skal være dette Laug
forbudet, at indskrive Læredreng, som ere fødte uden
for Kongens Riger og Lande.

Ved kongelig Ordre, af 5 Oktober sidstleden, er
Borgeren Pierre Framery erkjendt som fransk Konsul i
Christiansand, men, da det kongelige Departement for
de udenlandske Sager derefter har tilskrevet Cancelliet,
at den franske Regjerings Hensigt har været, at hans
Konsulat-Kompetence skulde udstrække sig saavel til hele
Christiansands Stift (Stavanger og Egersund undtag-
ne, hvilke forblive under General-Konsul Dechezeaux)
som til Aggershuus Stift, og Hs. Majestæt dertil har
givet sit Samtykke, saa ere vedkommende Øvrigheder,
under Dags Dato, derom tillagte fornøden Befaling.

Da en kongelig Resolution af 3 Decbr. 1763 be-
stemmer, at ingen kan tjene som Soldat, der har væ-
ret i Slaveriet, uden at der statueres nogen Undtagelse
ved Forbrydelsens Grader, og en Landsoldat eller Land-
rekrut nødvendigt, i Tjenesten, maa betragtes lige med
en Gevorben eller Hvervet, saa har Cancelliet, under
Dags

Dags Dato tilskrevet samtlige Øvrigheder i Danmark: at, i de Tilfælde, hvor en Landsoldat dømmes til Fæstnings-Arbejde, bør denne Straf ei ereqveres, førend Resolution igjennem bemældte Kollegium er indhentet, da det efter Omstændighederne vil indstille til Hs. Majestæt, om Straffens Forandring i de forekommende enkelte Tilfælde.

Ligesom man, i de senere Tider, alt meer og meer hyppigen har opdaget falsk Mynt, saaledes ere og Læserne, ved denne Tidendes 45de No. underrettede om, at der i Hamborg ere hæftede nogle Personer, som have sat falske danske Penge i Omløb. Ved denne Mynts Forfærdigelse have Vedkommende tillige vidst at udfinde en saadan Blanding af de værdle Metaller, hvoraf den for det meeste bestaaer, at den har ganske, eller dog paa meget lidet nær, den samme Vægt, som den ægte; og da den, i Henseende til Præget, er fuldkommen liig denne, saa er der næsten intet Kjendetegn at angive, hvorved den kan skjelnes derafra. Da dette Onde er saa farligt i sine Følger, og det er af yderste Vigtighed, at forebygge og hindre dets videre Udbredelse, saa har det kongelige Finants-Kollegium, ved at tage denne Sag i Overveielse, iblandt andet anseet en nøiere Bestemmelse af Straffene for Mynt-Falsknere, især dem, som deeltage i denne Forbrydelse, ved at bringe falsk Mynt i Omløb, eller indføre den i Landet, at være nødvendig, saa meget meer, som det er oplyst, at den falske Mynt, som

hid-

hidtil er forekommet, er forsærdiget uden for Landet og ved Fremmede indbragt. Paa bemældte Kollegiums Forstilling herom, har Hs. Majestæt, under 14 f. M., resolveret: at eet Medlem af det danske og eet af det tydske Cancellie skal tiltræde Finants-Kollegium, for at tage Forslaget om en nøiere Bestemmelse af hine Straffe i Overveielse. Fra det danske Cancellie tiltræder Konferentsraad og General-Prokurør Colbjørnsen, og fra det tydske, Konferentsraad og Over-Prokurør Krück.

Efter Ansøgning er det tilladt, at Bogtrykker Seidelin maa faae udlaanet det paa Sorø Akademi værende Maleri af Baron Holberg, for at lade samme astopiere, til Brug ved Haand-Udgaven af Peder Paars, imod at han leverer det uskadt tilbage, og bekoster Transporten frem og tilbage.

Den 15 November er Premier-Lieutenant Holm ansat til Enrollerings subalterne-Officeers-Posten i Arendal, og Premier-Lieutenant Hoppe ligesaa i Egersund.

Fedigst Embede.

Under det danske Cancellie: Ferslev og Belerup Sognefald i Sjælland, 390 Rdlr.

Befordringer og Afgang.

Under det danske Cancellie: Den 28 Novbr. er forrige Toldkammerer ved Presund, Kammerherre G. E. Hauch, udnævnt til Præsident i Helsingør; den residerende Kapellan i Korsør, M. G. Wirsner, til
Sog.

Sognepræst for Bommeløv og Hemmershøi Menigheder i Sjælland, og i hans Sted Rand. Theol. E. Sætorph; Fuldmægtigen ved Raadstuekriver-Kontoret i Kjøbenhavn, Cancellie-Sekretær J. J. Spersen, til Justits-Sekretær ved Aagershuus Stifts Over-Ret, og i hans Sted Exam. Jur. J. Møller; Procurator H. E. Klein til Bykriver i Søbye og Herredskriver i Borglum Gerslev Herreder.

Under det tydske Cancellie: Den 23 Novber er Rand. Theol., C. D. Døse, konfirmeret til Rektor ved Stadsskolen i Wilster.

Under Generalitetet: Den 23 November er Major v. Rohwedder udnævnt til 5te Stabs-Officer, og Stabs-Kapitain v. Scriber til virkelig Kapitain og Chef for det ved Major v. Keiths dødelige Afgang vakant blevene første Grenadeer-Kompagni i det slesvigsk Infanteri-Regiment; ligeledes er Fændrik v. Blørn avanceret til Second-Lieutenant i det tredje jydsk Infanteri-Regiment.

Under Rentekammeret: Den 21 Novbr. er Proprietær J. M. Secher til Schafføegaard, forundt aabent Brev paa, at have Kammerraads Rang.

Under Admiralitetet: Den 16 November er Mester-Bløkkedreier Møller ved Holmen entlediget med Pension, og Qvarteermænd E. L. Ingmand i hans Sted befuldmægtiget til Bløkkedreier; Second-Lieutenanterne i Sø-Etaten, F. Lütken og B. M. Winckler, avancerede til Premier-Lieutenanter med Løn.